DE EERSTE HANDELSBETREKKINGEN VAN SURINAME MET DE AMERIKAANSCH REPUBLIEK

DOOR

FRED. OUDSCHANS DENTZ

Op 4 Juli 1776 maakte de onafhankelijkheidsverklaring van de Vereenigde Staten van Amerika een einde aan den vrijheidsoorlog van de Engelsche koloniën, welke met den vrede van Versailles van September 1783 bevestigd werd. De Vereenigde Staten van Amerika werden toen een zelfstandige republiek, welke voorbestemd was in de wereldgeschiedenis een zeer belangrijke rol te spelen, zooals nu na anderhalve eeuw wel is gebleken.

Van dezen vrijheidsoorlog had ook Suriname den weerslag te ondervinden gehad, doch daarna kwam er nieuwe levendigheid in de kolonie; vooral bezochten vele Amerikaansche schepen Suriname, waarmede een vrij sterke handel werd gedreven. Behalve de provisiën, door hen aangebracht, werd ook in het gebrek aan muilezels voorzien, dat in den Engelschen oorlog was ontstaan. Deze dieren waren van groot nut, voornamelijk voor die werkzaamheden, waarbij het vervoeren van zware lasten noodig was. Vele slaven konden hierdoor worden uitgespaard, daar men berekende, dat met twee karren, ieder bespannen met twee muilezels, waarbij twee à drie slaven als voerlieden dienden, men meer specie vervoeren kon dan met twaalf of veertien slaven, die dien last op hunne hoofden droegen. Vijf à zes honderd gulden werden doorgaans voor een muilezel betaald en dit was niet te duur ¹⁾.

Om den handel met de Vereenigde Staten te bevorderen, deed een zekere Gosewinus Erkelens in Noord-Amerika aan de Directeuren der Societeit van Suriname eenige voorstellen voor wederkeerigen handel. Hij wenschte een monopolie te verkrijgen voor het zenden van provisiën naar Suriname, waarvoor hij op gelijke

¹⁾ Notulen van Gouverneur en Raden van 14 October 1783, Journaal van Gouverneur Beeldsnijder Matroos van 8 November 1783.

wijze, als retourvracht, de in de kolonie te maken melassestroop wilde opkopen.

Deze brief luidde als volgt:

Chatham on Connecticut
in the State of Connecticut
New-England. 16 Mey 1783.

WelEdel Gestrenge Heer,

Gedurende den langduurige oorlog hebbe ik U WelEd. G. niet lastig gevallen met eenige mijner brieven, uithoofde ik geen reden had de WeldEd. Gestr. Resp. West-Indische Societeit tot eenige onderneming van belang te animeeren.

Dog wijl nu de zegen van een Algemeene Vrede heeft plaats genomen zo kan ik niet nalaten mijn dienst aan de WelEdele Gestr. Heer Bewindhebbers van de West-Ind. Comp. aan te bieden, en wijl ik met de handel en producten van dit Land bekend ben, en dit quartier principaal zulke producten voortbrengt als in de Coloniën benoodigd zijn: Zo twijffele niet of zoude in staat zijn de resp. Compagnie tot groot voordeel te zijn en gebruike de vrijheid dieswegens een propositie te maken alzo de prijzen in Suriname & door schaarsheid van Provisiën ditmaal tot een al te hooge prijs reijzen, tot groot nadeel van de resp. Planter en te groot een voordeel voor monopolisten: zo zoude het onder verbetering mijns bedunkens een goed Plan zijn dat er een publiek Magazijn van Provisiën voor handen was tot verhindering van bovengen. Inconvenientie. Dit kan de resp. Compagnie doen, zonder eenige uitleg van Gelden, met aan mijn adres van Suriname een scheepslading Molassies Stroop van een goede qualiteit zonder water vermengd aan mij te consigneeren dezelve verkoopt nu hier à 4 schellingen Lawfull geld, dog al verkogt dezelve a 2 schellingen dat het allerlaagste is, dat ooit verkogt is, dan zou een Lading van 600 oxhoofden yder inhoudende 100 gallonnen hier renderen 48000 guldens en het zoude niet de helft van dat bedrag nemen om alhier in het zelve schip te laaden:

600 vaten Tarwe en Meel ijder wegende 250 lbs.

200 dito spek en

200 dito vleesch

40 paarden en groote menigte van alle soorten van Houtwaaren als planken, Deelen, Stave, Duigen, Hoepels & zulke soorten van Provisiën als goedgevonden zoude worden mij te ordonnere. De andere helft zoude ik kunnen in wissels, Rijst, Tabak & remitteren. Ik kan schepen alhier bedienen met de uitterste

expeditie: mijn woning en werff legt maar 20 mijlen op van de mond van de Rivier Conecticut egter de schepen moeten eerst inkomen van New-Londen een schoone Haven van 20 mijlen beoosten deze Rivier: alwaar hetzelfde moet geligt worden alzo een Bank gelijk Pampus aan de Rivier legt.

Mijn character en conduite in dit Land kunt Uw E. G. na informeeren aan het huis van de Heeren Jan de Neufville en zoon a Amsterdam die ik weet, dat informatie wegens mijn persoon ontvangen heeft door zijn Excell. Gov. Trumbull van deze staat, als mede zijn Excell. Johan Laurens Ambassadeur van dit Land aan het Hoff van London.

Niets zal mij aangenamer zijn dan mijn Vaderland tot dienst te zijn. De conditie waarop ik de resp. Societeit zou willen bedienen zoude zijn 5 p. ct voor verkoop en 8 p. ct voor Inkoop en geen charge maaken voor Pakhuishuur.

Na nedrige dienst offerte hebbe de eer mij in u Edele Vriendschap aanbevolen te hebben met alle agting te verblijven WelEdel Gestrenge Heer

Uw WelEdel. Gestr. Ond. en Dw. Dienaar
(w.g.) Gosewinus Erkelens.

1 Pond Lawfull is 20 Shillings is 8 guldens.

1 Shilling Lawfull is 8 Stuiver.

Mijn adres is:
G. Erkelens at Chatham
on Conecticut River
New-England, North Amerika.

De Directeuren zonden dezen brief in Maart 1784 aan den gouverneur van Suriname met uitnoodiging het oordeel van den Raad van Politie en Crimineele Justitie in te winnen en daarvan bericht te zenden.

Hierover lezen wij in de notulen: ¹⁾

„Ordinaire Notulen gehouden bij zijn WelEdele Gestrenge Heer Den Heere Mr. Beeldsnijder Matroos, Gouverneur-Generaal ad Intrim over de Colonie Surinamen Rivieren en Districten van dien, mitsgaders Colonel over de gesamentlijke Militie deeser Lande & & &.

¹⁾ Politieke Notulen. Alg. Rijksarchief, Register No. 123.

D'Edele Achtbare Heeren Raaden van Politie en Crimineele Justitie der Voorsz. Colonie & & &

Present zijn WelEdele Gestrenge Heer de Heere Mr. W. J. Beeldsnijder Matroos, Gouverneur Generaal ad Intrim, Den Heer Raad Fiscaal Mr. C. Karseboom, De Raaden P. Ferrand, D. van der Mey, Mr. G. Reysiger, A. Lemmers F. Gomarus, G. P. Benelle, A. H. Bormeester, Secretaris: Gootenaar.

Maandag 10 May 1784.

Den Gouverneur Generaal ad Intrim den Hove ordinair hebbende geconvoceert soo zijn in het klad geresummeerd de Extra ordinaire Notulen van den 4e, 10e, 15e, & 20 Maart 19 en 24 April deeses jaars.

Vervolgens was den Gouverneur overleggende Twee Missives van Haar Edele Groot Achtbare de Heeren Directeuren en Regeerders deeser Colonie geadresseert aan deesen Hove, en gedaateerd in Amsterdam den Eerste October en 17 December 1783.

Behelsende de Eerste Haar Edele Groot Agtbaare begeerte omme te hebbe Bericht van deese Hove over de daarbij gevoegde copie Missive geschreeve door Gosewinus Erkelens, woonende te Chatham on Connecticut River Bevattende eene propositie noopens het Entameeren eener Commerce voor en uit deese Colonie en gem. Erkelens.

En andere, enz.

Zoo is daarover gedelibereert zijnde goed gevonden geresolveert dat omtrent Eerst welgem Missive den Hove zig is conformeerende met voorsz. remarques zoodanig als deselve bij het eynde deeses staan geinsereerd, en dat mitsdien copie van dien aan Haar Edele Groot Achtbaare zal worden gesonden omme te strekken tot Eerbiedige voldoeninge aan Hoogstderselver beveelen, met Last op de Secretaris die bij de te Depecheeren Generaale missive te voegen.

Het verzoek van den Heer Erkelens viel evenwel niet in goede aarde, want Gouverneur en Raden oordeelden, dat een dergelijk monopolie eer na- dan voordeelen voor de kolonie zou beteekenen en dat mededinging de voorkeur verdiende.

In dien zin werd dan ook aan H. H. Directeuren te Amsterdam geantwoord in de volgende negen punten:

Het plan van den Heer Erkelens moet, soo ik mij niet bedriege, alleen strekken tot soulaas van den Planter welke langs deeze weg sijne Engelsche waaren goedkooper en ten alle tijde zal kun-

nen bekoomen. Dit nu zal nimmer bereijkt worden, en komt het geprojecteerde plan tot effect; zal er veel eer schaarsheid van die waaren, en stremming in het debiet van de malasse en seer denkelijk groote schade voor den Lande uit voorkomen.

1e.

Hooge en drukkende prijzen van de Engelsche waaren hebben nimmer plaats dan in oorlogstijden; in vreedens tijd sijn alle deese laag en wel soo laag, dat dezelve dikwijls beneede de inkoop prijzen verkogt werden, zulks is een natuurlijk gevolg van de concurrentie der barken, welke om schielijke expeditie te verkrijgen hunne carga opslaan meestentijds sonder merkelyk voordeel.

2e.

Monopolisten kenne ik geene, alleen staat mij voor dat in 1776 & 1777 iets van dien aart in de blom door veel vermogende luyden gepractiseert wierd, en de ondervinding heeft geleert hoe slegt sijn daar bij hunne reekening gemaakt hebben. Ook is geene monopolie te vreezen in bederfelijke waaren, welke den koopman hoe eerder hoe beeter moet afzetten, wil hij zig aan geene swaare en dikwijls onherstelbaare schaden bloodstellen.

3e.

De concurrentie van Barken doet de malasse rijzen, en houd dezelve in vreedens tijd van 5 tot 6, 7 en somtijds meer stuivers.

4e.

Stelt de Hr. Erkelens abuzivelyk dat de malasse in Noord-Amerika op 4 schel-lawf mon. kan gerekent werden, sekerlyk is deselve in oorlogtijd op die prijs geweest ja selfs op 9 a 10 s. Lawful dog thans is dezelve niet hoger dan $1\frac{1}{2}$ schel. Lawf of 12 st. Hol. en men bedriegt zig als men op hoger dan 13 a 14 sch. Hollds calculeert. Hoe nu zal de Reekening uitkoomen als dezelve teegens 6 st. moet ingekogt werden. Sal dan het vaatwerk, de vragt, assurantie, pontevragt, en lekkagie behalve de commissie gelden, soo in coneticut als alhier met het resteerende zyn goed te maken? immers neen.

5e.

Thans koomen de barken van alle de plaatsen van Noord America als Boston, New London, Salem, Newyork, Rhode Island, Philadelphia, Virginie, Maryland enz. hetgeen den eene niet kan

aanbrengen brengt den anderen aan, dus zijn er altoos Engelsche waaren, en altoos debiet voor den Planter zijne malasse.

Zal nu het nieuwe plan doorgaan, soo moet men of de Vaart aan alle de bovenstaande verboden werden, of men moet hun beletten met andere dan met het Publicque magazijn te handelen. Belet men hun de vaart, so is het immers klaar dat zulks eerder gebrek dan overvloed zal te weegbrengen; en wil men hun dwingen aan het Publicque magazijn te verkoopen, zullen zij van selfs weg blijven dan daar geen concurrentie van kooplieden is, en kan geene negotie met succes gedreeven werden.

6e.

Veele oude Capiteijns of schippers welke de Colonie kennen, bij hunne aankomst overvloed van Engelsche waaren vindende, kunnen bij den Engelschen koopman, de waarde hunner carga niet bekoomen en zijn dus genoodsaakt zelfs een pakhuys open te slaan uit hetwelk zij de reeds in laage prijse sijnde Engelsche waaren, tot nog laager prijs verkoopen, wel is waar tot schade van den Engelsche koopman, dog tot voordeel van de ingezeetenen.

Ook gebeurt het dikwijls dat sodanige capiteyns hunne malassi niet kunnende bekomen ten minsten niet schielijk genoeg, de prijs van dezelve doen rijsen tot merkelyk voordeel van den Suykerplanter. Dit alles nu soude afgesneede werden door het nieuwe plan.

7e.

Geen of tenminste wijnige Suykerplanters kunnen meer dan 30 a 40 vaten malassi in hunne bakken bergen; de continueele vaart van meenigvuldige klijne vaartuigen ontlast hun telkens van dezelve, dog hoe zal het zijn wanneer geen ander debouche voor hun zijn zal als de leverantie aan het magazijn, wat zullen zij doen als het magazijn geen scheepen alhier in lading heeft? Misschien zal men willen dat het magazijn malassi opslaat teegens een bepaalde prijze dog dan vreeze ik dat het saldo der reekening slegt zijn sal.

8e.

Moet de Hr. Erkelens seeker zijn van eene seer geëxtendeerde correspondentie en wel met alle onder art. 5 gementioneerde plaatsen, of het is onmogelyk de Colonie van het noodige te voorzien, dan ofschoon de plaats waar hij zich bevind seer veel oplevert, soo is de blom ¹⁾ welke men daar vandaan krijgt gering van qua-

¹⁾ Meel (Eng. flour).

liteijt, zeer wijzig tabacq werd aldaar gecultiveert, ja zelfs niet $\frac{1}{4}$ van 't geen alhier nodig is dus zal hij het ontbrekende van andere plaatsen moeten bekoomen, dan koomen die waaren alhier door de derde hand en zijn dus werkelijk bezwaard.

9e.

Waar zullen de scheepen vandaan koomen? om een magazijn op te rigten moest het land 25 barken, niet van de groote soo als de Hr. Erkelens dezelve opgeeft, maar welke van 100–150 vaten malassi konden laden tot zijne dienst hebben omme op alle de hiervoor gemelde plaatsen na tijds omstandigheden door middel van een aldaar zijnde correspondent te kunnen negotieeren en onnodig oordeel ik het de swaerigheeden van sodanige entreprise aan te toonen.

Over het algemeen zie ik in het opgegeeven plan niets dan schade voor den ondernemer ('t land), ongemak en schade voor den Suykerplanter, en voordeel voor de Hr. Erkelens, voege hier nog bij dat gesteld de vaart schaad. wierd met Societijts vaartuigen alleen geëxerceert, so vraage

1e of sulks geen swarigheid bij de americanen soude ontmoeten

2e of het inkomen der uitgaande & inkomende regten niet merklijk diminueeren soude?

Was men in Suriname niet voor een monopolie, wel wenschte men den handel van vele knellende banden te bevrijden en de vaart tusschen Suriname en Noord-Amerika gemakkelijker te maken.

De smokkelhandel bloeide in die dagen welig. Vooral werd deze gedreven met Amerikaansche schepen, waaromtrent de Directeuren zich bij het Hof van Politie beklagden. Er werden, tegen wet en overeenkomsten in, meermalen suiker en andere verboden goederen met die vaartuigen vervoerd. Gouverneur en Raden beloofden echter tegen dien sluikhandel te zullen waken, doch verzochten dringend den geoorloofden handel geen hinderpalen in den weg te leggen.

In art. XII van het Octrooi van 23 September 1682 was reeds bepaald dat:

„Handel ende Vaert op ende van de voorsz. Colonie alleen sal „mogen geschieden directelick uyt en na dese Landen, ende dat „oock vervolgens alle de Vruchten, Waren, en Gewassen, nergens „heen als directelick op deze Landen sullen mogen werden ghe- „sonden midtgaders oock alle Behoeften voor de voorsz. Colonie

„gherequireert, uyt dese Landen, ende nergens anders van daen „derwaerts werden gebracht”.

Hier dus een monopolie. Daar echter niet alles wat de kolonisten noodig hadden uit Nederland kon komen en niet alle producten daar een markt konden vinden, had er oogluikend scheepvaart plaats met Noord-Amerika en werd op herhaalden aandrang der kolonisten en van Gouverneur en Raden bij Placaat van 25 April 1704 door Directeuren der Societeit de vrijheid toegestaan, „van een kleine buitenlandsche Vaart”.

De beperkende bepalingen van het Octrooi van 1682 bleven nog lang van kracht. Ze werden bij resolutie van de Algemeene Staten van 20 Februari 1767 gehandhaafd, doch zelfs in 1815, toen het „Reglement op het beleid van de Regeering, het Justitiewezen, den Landbouw en de Scheepvaart in Suriname” werd vastgesteld, bleven de bindende bepalingen van 1682 van kracht. Enkele uitzonderingen werden tijdelijk toegestaan en volgens het Regeeringsreglement van 1832 zou de handel en vaart op en van Suriname „in den regel” alleen geschieden uit en van het Moederland!

Eerst in 1848 werd Paramaribo een vrijhaven!

Met ingang van 1 Mei 1848 werden handel en scheepvaart op Suriname opengesteld voor alle volken, waarmede het Koninkrijk der Nederlanden in vriendschap leefde. Het monopolie van 1682 was geëindigd, na ruim 1½ eeuw! Doch eerst in 1850 en 1851 werd volkomen internationale gelijkheid geschonken aan alle volken en van nu af begint de ontwikkeling van een handel, die te lang geleden had van de knellende banden van een handelspolitiek, waarbij slechts angstig werd gewaakt voor de belangen van Nederlandsche handelslichamen en handelshuizen.

Na het uitbreken van den wereldoorlog in 1914 werd de verbinding van Suriname met Nederland steeds moeilijker, zoodat meer en meer Noord-Amerika de Kolonie Suriname voorzag van alle levensbehoefte, ja uitsluitend Noord-Amerikaansche artikelen hun weg in Suriname vonden. De bordjes waren verhangen en wat in 1682 niet werd toegestaan, had een en een derde eeuw later toch door bijzondere tijdsomstandigheden plaats en zal thans, na anderhalve eeuw, ongetwijfeld op gelijke wijze zijn geschied.